

В С Е В І Т ' 9 6

журнал
іноземної
літератури

№ 8-9
СЕРПЕНЬ - ВЕРЕСЕНЬ
(812 - 813)

ВИХОДИТЬ
3 СІЧНЯ 1925 Р.

VSESVIT-REVIEW OF WORLD LITERATURE

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ТА ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ МІСЯЧНИК
ЗАСНОВНИКИ: СПІЛКА ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ТА ТРУДОВИЙ КОЛЕКТИВ
РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ «ВСЕСВІТ». ВИДАЄ РЕДАКЦІЯ ЖУРНАЛУ

ЗМІСТ

Привітання українським учасникам Олімпійських ігор-96 2

СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРА

О цій страшній хвилині. Антологія сучасної хорватської воєнної лірики:
ТІН УЄВИЧ. — БОРИС БІЛЕТИЧ. — ТІТО БІЛОПАВЛОВИЧ. — ВІНКО БРЕШИЧ. —
ДРАГО БРИТВИЧ. — АНТЕ ЧАВКА. — АРСЕН ДЕДИЧ. — ДУБРАВКО ГОРТАВИЧ. —
СЛАВКО МІГАЛИЧ. — ДУБРАВКА ОРАЇЧ-ТОЛИЧ. — ЖЕЛЬКО САБОЛ. — МІЛВОЙ
СЛАВІЧЕК. — КРЕШИМИР ШЕГО. — АНТУАН ШОЛЯН. — ДРАГУТИН ТАДІЯНОВИЧ.
— ІВАН ТОЛЬ. — ІГОР ЗІДИЧ. — СЕРГІЙ ЗУПІЧИЧ. 3
З хорватської переклав Дмитро Павличко
ОДД БЕРЕЦЕН. *Сумне Життя та Історія Норвезького Народу.*
З норвезької переклали Ярослав Довгополий, Володимир Карачинцев. 13

НА ЗАКІНЧЕННЯ НОМЕРА

ВІЛЬЯМ СОМЕРСЕТ МОЕМ. *Друг у біді.* Оповідання.
З англійської переклав Володимир Романець 189

З ЛІТ МИНУЛИХ

ФРЕНСІС СКОТТ ФІЦДЖЕРАЛЬД. *Відпущення гріхів.* Оповідання.
З англійської переклав Олександр Гавінський 37
МАРСЕЛЬ ПРУСТ. *На Сваннову сторону.* Роман.
З французької переклав Анатоль Перепадя 46

ПИСЬМЕННИК. ЛІТЕРАТУРА. ЖИТТЯ

ЯРОСЛАВ ДОВГОПОЛИЙ, ВОЛОДИМИР КАРАЧИНЦЕВ.
Норвегія. Сторінки історії 35
ЙОХЕН ПБЕР. *Драматичні події навколо нового роману Гюнтера Грасса.* 128

ВІЧНИЙ ШЕКСПІР

Від редакції 92
СЕМЕН ДАШЕВСЬКИЙ. *У сузір'ї Голуба та Фенікс.* 93
МАРІЯ ГАБЛЕВИЧ. *Точка зору. «For thy name is Will...»* 104
Шекспірівська хронологія 126
СКАРБНИЦЯ

ВІЛЬЯМ ШЕКСПІР. *Sonnets. — Сонети.*
*З англійської переклали Павло Грабовський, Іван Франко, Дмитро Паламарчук,
Дмитро Павличко, Остап Тарнавський, Юрко Кочержинський, Самуїл Маршак* 122

терію». Шкода, що у перекладах не відображено цей ренесансний образ «love pilgrimage».

Насамкінець варто ще раз наголосити на деяких елементах світогляду, естетичної системи Шекспіра, які наближують його до Платона, неоплатоніків і яскраво простежуються в «Сонетах». По-перше, це ідея існування космічної гармонії. Кінцева мета розвитку людства — в досягненні цієї гармонії, а найвища мета людського життя — гармонізація власної душі, прагнення до істинно прекрасного. По-друге, Любов — сила, яка впорядковує Всесвіт, надає йому динаміки. Ця сила має якісну ієрархію, порізнному виявляючись на різних ступенях еволюції Космосу. Осягати істину людини може лише піднявшись на вищий ступінь пізнання — «*intuitio intellectualis*», тобто «інтелектуальний екстаз», «інтуїція розуму», осягнення і конструювання думкою. Нарешті, Людина — це і Космос в метафорі і кінцева мета творіння, ланка, яка пов'язує матеріальні та духовні сили Всесвіту.

Нівелювання філософського аспекту «Сонетів» призводить до перекладів, дуже далеких від оригіналу, хоча з літературної точки зору ці переклади можуть виглядати досконалыми. Творчі знахідки

є й у Д. Паламарчука, і в Д. Павличка, і в І. Франка, хоча останній «любовні» сонети завжди перекладав із зверненням до жінки.

Численні філософські та естетичні алюзії з творів великого поета у світовій літературі, англійській зокрема, примушують замислитись над причинами невмирущого інтересу до «старого» Шекспіра.

В сучасному світі, де ми постійно нашо́твуємося на стіну, поставлену цивілізацією між людиною і Природою, пошук літературою шляхів повернення до філософсько-естетичної системи епохи Відродження, стародавніх систем Сходу і Греції, філософії трансценденталізму стає зрозумілим.

Підтверджується пророча думка довго гнаного з філософії М. Бердяєва: після того, як ми невдало «провалилися в соціальні та космічні колективності», тепер на шляхах «космічних ієрархій» шукаємо нових життєдайних джерел відродження духу людського.

Ось чому в період кризи гуманізму Шекспірові близьким став Платон, і неоплатонізм Шекспіра стає бароковим, тобто не античним (прозорим, гармонійним), а таким, що прагне гармонії, пізнання трагедію розкутого людського духу.

Вільям ШЕКСПІР

Скарбниця

СОНЕТИ

SONNET 1

From fairest creatures we desire increase,
That thereby beauty's rose might never die,
But as the riper should by time decease,
His tender heir might bear his memory:
But thou, contracted to thine own bright eyes,
Feed'st thy light's flame with self-substantial fuel,
Making a famine where abundance lies,
Thyself thy foe, to thy sweet self too cruel.
Thou that art now the world's fresh ornament,
And only herald to the gaudy spring,
Within thine own buduriest thy content,
And, tender churl, mak'st waste in niggarding.

Pity the world, or else this glutton be,
To eat the world's due, by the grave and thee.

Ми пагінці плакаємо куців,
Щоб відновить красу троянди ними.
Хай куц старий і всохне без дощів, —
Весною пагін молодий цвістиме.

А ти, в свій блиск закоханий без меж,
Марнуєш скарб, позичений в природи,
І з голоду серед достатку мреш,
Жорстокий вороже своєї вроди.

Провіснику весняної снаги,
Коротких днів окрасо нетривала,
Твоя самітність нині в ланцюги
Потік життя безжально закувала.

Над світом змилуйся і дар краси
Новим вікам назустріч понеси.

Переклад Дмитра Паламарчука

Ми прагнем, щоб краса потомство мала,
Щоб цвіт її ніколи не зачах,
Щоб квітнула троянда нетривала,
Все наново постаючи в бруньках.

А ти, закоханий у власну вроду,
Її годуєш полум'ям своїм,
Розвалюєш — скажи, кому на шкоду? —
Душі своєї багатющий дім.

Ти, хто весні сьогодні пишна пара,
Пригноблюєш весняне почуття,
Як той багатий, та нещасний скнара,
Змарнуєш на вбогості життя.

Світ пожалій, не зводь красу до гробу,
Віддай природі борг — свою подобу!

Переклад Дмитра Павличка

З рясних створінь чекаємо зростання,
тому краси троянда не помре:
як зрілу час зведе на завмирання,
про неї пам'ять свіжа парость шле.

А ти, завіривши своїм очам,
годуєш свій вогонь своїм пальним:
де був достаток, вносиш голод там,
і сам собі ти ворогом страшним.

І ти, що — мов нова оздоба світу,
єдиний вісник пишної весни —
ще в бруньці нищиш суть свою розгріту,
марнуєш, ніжна скнаро, талани.

Жаль світа! бо несеш ти далєбі
те, що для світа мав, у гріб, собі.

Переклад Остана Тарнавського

Безсмертним бути кожний би хотів,
Та неминучий наступає час...
Щасливий, хто нащадків залишив, —
Безсмертна пам'ять в них живе про нас.

А ти, самотній у своїх очах,
Дарма згораєш і ведеш до того,
Щоб дар природний пуп'янком зачах,
Із рясноцвіту не вродив нічого.

Ти зараз є окрасою природи,
Провісником прекрасної весни,
Але себе грабуєш. Тої шкоди
Найгірший супостат би не вчинив.

Оте, що треба світові віддати,
З собою хочеш у могилу взяти.

Переклад Юрка Кочержинського

Мы урожая ждём от лучших лоз,
Чтоб красота жила, не увядая.
Пусть вянут лепестки созревших роз,
Хранит их память роза молодая.

А ты, в свою влюблённый красоту,
Всё лучшее ей отдавая соки,
Обилье превращаешь в нищету,
Свой злейший враг, бездушный и жестокий.

Ты — украшение нынешнего дня,
Недолговременной весны глашатай, —
Грядущее в зачатке хороня,
Соединяешь скаредность з растратой.

Жалея мир, земле не предавай
Грядущих лет прекрасный урожай!

Переклад Самуїла Маршака

SONNET 29

When in disgrace with fortune and men's eyes,
I all alone beweepe my outcast state,
And trouble deaf heaven with my bootless cries,
And look upon myself, and curse my fate,
Wishing me like to one more rich in hope,
Featur'd like him, like him with friends possess'd,
Desiring this man's art, and that man's scope,
With what I most enjoy contented least;
Yet in these thoughts myself almost despising,
Happy I think, on thee; — and then my state,
Like to the lark at break of day arising
From sullen earth, sings hymns at heaven's gate;

For thy sweet love remember'd, such wealth brings,
That then I scorn to change my state with kings.

На самоті, в моїй лихій неволі,
Ридаю я та білий світ клену,
Всім задрити та скаржитись почну,
Що не знав ні щастя, ані долі;

В гірких сльозах зливаю лоті болі
І думоньку лелію потайну:
Щоб мати хист і вроду чарівну,
І друзяків, і всяких втіх доволі...

А лиш тебе, о зоре світова,
Згадаю я: душа, мов пташка зрана,
Веселий гімн до неба заспіва;

В тобі, моя голубонько кохана,
Той рай, що й сам король не здобува, —
І вже тоді нема над мене пана!

Переклад Павла Грабовського

Неласкаві на мене щастя й люди,
І на всій стан я, де піду, там плачу.
В глухее небо і у власні груди
Звертаю зір, клену судьбу ледачу.

Бажаю быть багатшим на надію,
Як сей — быть гарним,
як той — друзів мати,
Отсього хист, оттого власть дістати,
Все тим не рад, що маю і що вмію.

Аж сам горджу собою за ті хиби!
Та як тебе згадаю, з мого серця,
Мов жайворонок із плідної скиби,
До неба вранці моя пісня в'ється.

Як лиш твою любов солодку нагадаю,
Своєї долі я й за трон не заміняю.

Переклад Івана Франка

Зневажений і долею, й людьми
Плачем тривожу небеса даремне,
Становище відреченого темне
Клянучи, обмиваюся слізьми,

Надіями багатшим прагну быть,
Мінятись долею готовий з тими,
Хто друзями оточений палкими,
Кому лягла в мистецтві краща путь.

Тоді, згадавши раптом я про тебе,
Картаю сам себе за слабість ту.
Від хмурої землі у висоту
Я гімн, як жайворон, несучи до неба.

Я промінять ніколи б не хотів
Твою любов на славу королів.

Переклад Дмитра Паламарчука

Коли своє становище клянучи,
Зневажений, знедолений до краю,
Коли з глухого неба талану
Я надаремно, плачучи, прохаю,

Тоді мінявся б долею з таким,
Хто має більше друзів і надії,
Хто розумом прославився метким,
Хто словом віртуозно володіє.

Але, тебе згадавши, тую ж мить
Єство моє стає таке щасливе,
Як жайвір, що возноситься в блакить
І на воротах раю творить співи.

Я не віддам, — хоч би й Господь звелів, —
Твою любов за блага королів.

Переклад Дмитра Павличка

Коли прибитий долею й людьми,
оплакую самотньо мій талан
та кличу до німих небес слізьми
й, побачивши себе, клену свій стан,

та хочу бути, як той щастя раб,
як він, красив-щаслив серед друзяк,
прийняти в цього стиль, в того масштаб,
що, може, манить, та мені не в смак;

у цих думках нехтую сам собою

і як тебе згадаю та й мій стан —
мов жайворон, що ранньою порою
несе свій спів з землі до неба брам —

твого кохання спомин, мов едем,
я стан свій не заміню з кородем.

Переклад Остапа Тарнавського

Когда в раздоре с миром и судьбой,
Припомнив годы, полные невзгод,
Тревожу я бесплодною мольбой
Глухой и равнодушный небосвод

И, жалуясь на горесный удел,
Готов меняться жребием своим
С тем, кто в искусстве больше преуспел,
Богат надеждой и людьми любим, —

Тогда, внезапно вспомнив о тебе,
Я малодушье жалкое клянчу,
И жаворонком, вопреки судьбе,
Моя душа несется в вышину.

С твоей любовью, с памятью о ней
Всех королев на свете я сильней.

Переклад Самуїла Маршака

SONNET 66

Tir'd with all these, for restful death I cry, —
As, to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unhappily forsworn,
And gilded honour shamefully misplaced,
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgraced,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue-tied by authority,
And folly (doctor-like) controlling skill,
And simple miscall'd simplicity,
And captive Good attending Captain Ill:

Tir'd with all these, from these would I be gone,
Save that, to die, I leave my love alone.

Не раз я кличу смерть, бо нудно бачить в світі,
Як ходить працівник в жебрацькому лахмітті,
А капосне ніщо блищить у пишнім строю,
А вірність щирая, знай, б'ється з клеветою.

Як славу має й честь огида і облуда,
А чистоту он там сквернить насилля дике,
Як чесноту ганьбить ось стовпище велике,
А власть над всіма зла, як на очах полуда.

Перед надсилою художество німіє,
А дурень мудрому відмірює права,
І правда спутана, безпомічна дуріє,
А добрий в найми йде, а ледар ужива —

Умер би! Ні, держись тривогаю одною:
Як я умру, й любов моя умре зі мною.

Переклад Івана Франка

Стомившись, вже смерті я благаю,
Бо скрізь нікчемність в розкоші сама,
І в злиднях честь доходить до одчаю,
І чистій вірності шляхів нема,
І силу неміч забива в кайдани,
І честь дівоча втоптана у бруд,
І почесі не тим, хто гідний шані,
І досконалості — ганебний суд,
І злу — добро поставлене в служниці,
І владою уярмлені митці,
І істину вважають за дурниці,
І гине хист в недоума в руці.

Стомившись тим, спокою прагну я,
Та вмерти не дає любов твоя.

Переклад Дмитра Паламарчука

Я кличу смерть — дивитися набридли
На жебри і приниження чеснот,
На безтурботне і вельможне бидло,
На правоту, що їй затисли рот,

На честь фальшиву, на дівочу вроду
Поганьблену, на зраду в пишноті,
На правду, що підлоті навдогду
В бруд обертає почуття святі,

І на мистецтво під п'ятою влади,
І на талант під наглядом шпика,
І на порядність, що безбожно краде,
І на добро, що в зла за служника!

Я від всього цього помер би нині,
Та як тебе лишити в самотині?!

Переклад Дмитра Павличка

Утомлений усім тим, я хочу вмерти,
коли жебрак надармо жде Заслуг,
і бідного потреб Нічим не стерти,
про чисту Вірність вже зник і слух,

і Гідність золота ганьбою вкрита,
і грубіян дівочу Честь пом'яв,
і права Досконалість перебіта,
і Силу на кульгавість світ зміняв,

уста мистецтву Влада затулила,
безглуздя лічить Вмілости талан,
звичайна Правда простоту зганьбила,
Добро в полоні — Зло для нього пан;

я втомлений всім тим, на смерть готов —
та як залишу в самоті любов?

Переклад Остапа Тарнавського

Волаю смерті, зморений украй, —
Бо доки ж шим триклятим злидням бути!
Нікчеми ниці розпинають край,
Довіру щирю зраджено й забуто,

А Гідність чисту втоптану у грязь.
Високу Честь збезчещено без ліку,
Сконала Досконалість від образ,
А Міць калічать правлячі каліки,

Мистецтву влада заклепала рот,
Бездарності Майстерність підлягала,
У дурнях — Правда, скорене Добро —
Попихачем у керівного Зла.

І вмер би я: знеміг у боротьбі,
та як без мене бути тут тобі?

Переклад Юрка Кочержинського

Зову я смерть. Мне видеть невтерпѣж
Достоинство, что просит подаянья,
Над простотой глумящуюся ложь,
Ничтожество в роскошном одеянье,
И совершенству ложный приговор,
И девственность, поруганную грубо,
И неуместной почести позор,
И мощь в плену у немощи беззубой,
И прямоту, что глупостью слыветь,
И глупость в маске знатока искусства,
И вдохновения зажатый рот,
И служащие злу благие чувства.

Все мерзостно, что вижу я вокруг...
Но как тебя покинуть, милый друг!

Переклад Самуїла Маршака